

نگاه مدیریت

بررسی رابطه نگاه و گناه
از دیدگاه معارف دینی
رضا اخوی

فهرست

پیشگفتار ۵

فصل اول: اهمیت نگاه

جایگاه چشم ۷ حقوق چشم ۸

فصل دوم: انواع نگاه

الف - نگاه عبادت ۱۱ ج - نگاه حسرت ۱۷

ب - نگاه عبرت ۱۴ د - نگاه شهوت ۱۷

فصل سوم: رابطه نگاه و گناه

علّت نگاه انسان ۱۹ علاج قبل از واقعه ۲۲

تبیین رابطه نگاه و گناه ۱۹ سه داستان عبرت آموز ۲۴

فصل چهارم: پیامدهای منفی چشم چرانی

۱. بدنامی بین مردم ۳۱ ۴. ابتلا به بیماری های روانی ۳۳

۲. دچار شدن به حسرت و اندوه ۳۱ ۵. عذاب اخروی ۳۵

۳. کاشته شدن بذر شهوت ۳۲

فصل پنجم: داستان هایی از نگاه

اعدام دو قاضی ۳۷ کشته شدن چشم چران ۴۵

سید علی و جوان متدّین ۴۰ ناکامی و انتقام ۴۷

چشم چرانی امیر فیل ۴۳

فصل ششم: راهکارهای کنترل چشم و نگاه

الف - غض بصر (فروخواندن چشم) ۴۹ ه - نظم و برنامه ریزی ۵۵

ب - توجه به آثار مثبت کنترل نگاه ۵۱ و - کنترل و مبارزه با زمینه های

ج - توجه به سنّت الهی ۵۳ چشم چرانی ۵۶

د - توجه به حضور خداوند ۵۴ کتابنامه ۵۸

پیشگفتار

یکی از اصلی ترین عوامل شکست و خواری انسان در طول تاریخ، پیروی از هواهای نفسانی بوده که انسان های بسیاری را به دام خود افکنده و از اوج عزت و کمال به حضيض ذلت کشانده است. ارتکاب گناه و تمایل به بی عفتی، بسیاری از وقایع تاریخی را تحت الشعاع خود قرار داده است.

بسیاری از حاکمان و شاهان به ظاهر قدرتمندی بودند که ممالک و کشورهای بسیاری را تحت سیطره و حکومت خود داشتند؛ ولی آن هنگام که پای شهوت و غلبه بر خواهش دل به میان می آمد، به آسان ترین تصور ممکن، اسیر نفس خود می شدند.

به همین دلیل در آموزه های آسمانی و حیات بخش اسلام، توجه ویژه ای به بحث عفت و نقطه مقابل آن، یعنی بی عفتی شهوانی و مسائل مرتبط به آن (همچون: نگاه، عفت، غیرت، حفاظت از نسل و ناموس و...) شده است.

اسلام خواستار عزتمندی، تکامل و پیشرفت بشر است و انسان را از فرورفتن در مسائل پست و حقیر و منجلاب فساد و فحشا برحذر می دارد؛ از این رو خداوند با توجه به احاطه و شناختی که نسبت به روحیات و افکار نوع بشر دارد و ضعف و سستی او را در این زمینه می داند، هر چیزی را که شروعی برای بی عفتی و استفاده نابجا از این نیرو باشد (همانند نگاه های آلوده) به جهت پیشگیری از بروز گناه و فساد، منع و تحریم فرموده است.

از سوی دیگر، خداوند به انسان، قدرت و اختیاری عطا کرده است که می تواند از همین نیروی شهوت - که مهم ترین و خطرناک ترین لغزش گاه او است - به سلامت بیرون آید و ضمن برخورداری شدن از آثار و برکات عفت ورزی در دنیا (همانند سلامت نسل و ناموس) از رهگذر مبارزه با هواهای نفسانی و امیال شیطانی، زمینه نزول رحمت الهی را فراهم آورده، به بالاترین درجه کمال و معنویت برسد.

نکته قابل تأمل این است که در عصر ارتباطات و در فضای رسانه ای امروز که زمینه گناه و آلودگی به صورت گسترده ای فراهم است، داشتن جامعه ای عفت مدار، نیازمند بسترسازی های فراوان مذهبی، علمی، فرهنگی و خانوادگی است.

در عصری که دشمن تلاش می کند به هر طریق ممکن، فکر و ذهن بشر را در اختیار گرفته، با وعده های رنگین و تهی از حقیقت، آنان را از فضای ایمان و دینداری و نیز فضائل و سجایای اخلاقی باز دارد، تلاش در جهت ارتقای عفت و پیشگیری از شیوع منکرات، تلاشی شایسته و بایسته است که ضمن برکات سرشار معنوی، آثار مثبت آن به روشنی در قبال فرد، خانواده، اجتماع و سلامت نسل، آشکار خواهد گشت و انسان را به سر منزل کمال و عزت راهنمایی خواهد کرد.

آنچه پیش رو دارید، تحقیقی است درباره رابطه نگاه و گناه که با بهره مندی از معارف اهل بیت علیهم السلام نگاشته شده است.

امید است که با پیروی از قرآن و روش ائمه طاهرين علیهم السلام از سلامتی و سربلندی در دو دنیا بهره مند گردیم. - إِنْ شَاءَ اللَّهُ -

فصل اول: اهمیت نگاه

جایگاه چشم

ارزش، اهمیت و جایگاه چشم بر کسی پوشیده نیست. بسیاری از انتخاب‌ها و مسائل زندگی، به نگاه‌های ما بستگی دارد؛ انتخاب همسر، شغل، خانه، دوست و صدها موضوع دیگر، همه با نگاه و چشم ما پیوند و ارتباطی ناگسستنی دارد و می‌توان ادعا کرد که نگاه و چشم در زندگی، نقشی اساسی ایفا می‌کنند و از مهم‌ترین عناصر مؤثر در تصمیم‌گیری انسان به شمار می‌آیند، همچنین منشأ و ریشه بسیاری از نفرت‌ها و محبت‌هایی است که انسان از طریق چشم، به ذهن و فکر خود وارد نموده، بر همان مبنا تصمیم‌گیری می‌کند، سپس به واکنش‌های مثبت یا منفی اقدام می‌نماید. چشم، یکی از مهم‌ترین کانال‌های ورود علم، تجربه، معلومات، لذات و تصاویر گوناگون است؛ به گونه‌ای که گفته شده است: «هفتاد و پنج درصد معلومات انسان از طریق چشم به دست می‌آید.»

این چشم است که ضمن زیبایی بخشیدن به صورت انسان، بدون هیچ گونه هزینه مادی، انواع عکس‌ها را به ذهن منتقل می‌کند. همین چشم است که رنگ‌ها و مناظر زیبا را به ذهن منتقل می‌کند و شادی و انبساط خاطر انسان را فراهم می‌آورد.

قدرت تأثیرگذاری این دستگاه کوچک، ظریف، دقیق و مجهز - که خداوند در وجود انسان قرار داده - به گونه‌ای است که انسان را در دوراهی سقوط و صعود قرار می‌دهد؛ چه بسا همین عضو کوچک، باعث عزت و رفعت یا ذلت و نکبت انسان شده، موجب سعادت یا شقاوت او گردد.

حقوق چشم

خداوند متعال در قبال نعمت هایی که در اختیار انسان قرار داده، حقوق و وظایفی را برای او مقرر کرده است تا انسان با رعایت آن نکات، به بهره‌برداری صحیح و معقولانه از آن نعمت‌ها بپردازد و از این رهگذر، سعادت دنیا و آخرت خود را فراهم آورد. یکی از آن نعمت‌ها، چشم است که در متون دینی، حقوقی برای آن ذکر شده و به انسان هشدار می‌دهد که او باید در روز قیامت پاسخگوی نگاه‌هایی باشد که در دنیا انجام داده است؛ از این رو، چشم یکی از شاهدانی است که در روز قیامت به چیزهایی که دیده است گواهی خواهد داد.

خداوند در قرآن کریم به شهادت چشم انسان اشاره کرده، می‌فرماید:

﴿شَهِدَ عَلَيْهِمْ سَمْعُهُمْ وَأَبْصَارُهُمْ وَجُلُودُهُمْ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ﴾^۱.

در روز قیامت، گوش و چشم‌ها و پوست‌های بدن شان به آنچه در دنیا انجام داده‌اند گواهی

می‌دهند.

خداوند ضمن سفارش و تأکید نسبت به ارزش و جایگاه مهم چشم، به مسئولیت انسان در قبال آن اشاره کرده است و می‌فرماید: ﴿إِنَّ السَّمْعَ وَالْأَبْصَرَ وَالْأَفْئَادَ كُلَّ أُولَئِكَ كَانَ عَنْهُ مَسْئُولًا﴾^۲؛ به درستی که گوش و چشم و دل، در مقابل آنچه می‌شنوند و می‌بینند و می‌اندیشند، مورد سؤال واقع خواهند شد و انسان باید در قبال آنها پاسخگو باشد.

امام زین العابدین (علیه السلام) در رساله حقوق خود چنین می‌فرماید:

«وَأَمَّا حَقُّ بَصَرِكَ فَغَضُّهُ عَمَّا لَا يَحِلُّ لَكَ وَتَرْكُ ابْتِدَالِهِ إِلَّا لِمَوْضِعِ عِبْرَةٍ تَسْتَقْبِلُ بِهَا بَصَرًا أَوْ تَعْتَقِدَ (تَسْتَفِيدَ) بِهَا عِلْمًا فَإِنَّ الْأَبْصَرَ بَابُ الْأَعْتِبَارِ»^۳؛ و اما حق چشم

۱. سوره فصلت، آیه ۲۰.

۲. سوره اسراء، آیه ۳۶.

۳. تحف العقول، ص ۲۵۶؛ بحار الانوار، ج ۷۱، ص ۱۱؛ مستدرک الوسائل، ج ۱۱، ص ۱۵۶.

فصل اول: اهمیت نگاه / ۹

بر تو آن است که آن را از هر ناروا بیوشانی و با استفاده از چشم عبرت بیاموزی و از هرزه نگری و نگاه‌های بیهوده پرهیز کنی؛ زیرا به وسیله چشم یا باید بر دانش خود بیفزایی یا بینش خود را بالا ببری؛ چون چشم وسیله عبرت‌آموزی است.

فصل دوم: انواع نگاه

چشم، ظاهری کوچک و ظریف دارد؛ ولی همین عضو کوچک و حساس می‌تواند منشأ تحولات و عبرت آموزی در انسان شده، راه کمال و سعادت را به او بنمایاند یا او را به ورطه هلاکت و شقاوت بکشاند؛ پس این خود انسان است که با توجه به نوع نگاه و استفاده‌ای که از این نعمت خداوندی دارد، زمینه نیک بختی یا بدبختی را در دو جهان برای خود فراهم می‌آورد. در این فصل به انواع نگاه‌هایی که می‌توان به وسیله چشم انجام داد، اشاره کرده و قابلیت‌های مثبت و منفی چشم را مورد بررسی قرار داده‌ایم.

الف - نگاه عبادت

بعضی از نگاه‌ها عبادت است و برای آن، اجر و پاداش نیز در نظر گرفته شده است؛ از جمله:

نگاه به آیات قرآن

رسول خدا ﷺ فرمودند:

«الْأَنْظَرُ إِلَى الْمُصْحَفِ عِبَادَةٌ»؛^۱ نگاه کردن به قرآن، عبادت محسوب می‌شود.

نگاه به کعبه

امام صادق علیه السلام در روایتی فرمودند:

«هرکس به کعبه نگاه کند، یک حسنه برای او نوشته و ده گناه از او پاک می‌گردد.»^۲

پیامبر اسلام ﷺ نیز فرموده‌اند: «نگریستن به کعبه عبادت است.»^۳

۲. کافی، ج ۴، ص ۲۴۰.

۱. مستدرک الوسائل، ج ۹، ص ۱۵۳.

۳. وسائل الشیعه، ج ۱۳، ص ۲۶۳.

رسول خدا (ص):

نگاه حرام، تیری از تیرهای شیطان است.

جامع الاخبار / ص ۱۴۵

یکی از راه های نفوذ شیطان در قلب آدمی و از مهم ترین عوامل ایجاد هوس های نفسانی، نگاه های آلوده است. نگاه حرام، پایان یک اقدام هوس آلود نیست بلکه آغازی بر آلودگی های دیگر و هوس های خطرناک تر است. این خطای خطرناک تنها با مدیریت درست نگاه از ما دور می شود. کتاب مدیریت نگاه که به قلم حجة الاسلام رضا اخوی نگاشته شده، رابطه نگاه و گناه را با نگاهی نو بررسی می کند.